

Костю С. кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології, Мукачівського державного університету
ORCID ID 0000-0002-1799-4043

Марцінюк М. кандидат психологічних наук, старший викладач кафедри психології Мукачівський державний університет
ORCID ID 0000-0002-2485-9624

ДО ПИТАННЯ ІСТОРІЇ ВИВЧЕННЯ ПОНЯТТЯ СПІЛКУВАННЯ

У статті здійснено теоретичний розгляд історії вивчення поняття спілкування як предмету наукового пізнання та проаналізовано дослідження питання спілкування в працях провідних науковців-психологів. Висвітлено значення спілкування в житті людини та зазначено його роль в розвитку особистості. Зазначено, що актуальність і соціальна потреба обумовили відокремлення у другій половині ХХ сторіччя проблеми спілкування у вітчизняній психології в самостійний науковий напрям. З того часу спілкування стало предметом інтенсивного наукового вивчення.

Ключові слова: поняття спілкування, людські потреби, діяльність, взаємодія, комунікація, особистість.

Постановка проблеми. Протягом життя кожен із нас постійно контактує, спілкується з різними людьми. Потреба людини у спілкуванні зумовлена необхідністю взаємодіяти в процесі навчання, спільної діяльності, вирішенні будь-яких повсякденних питань. Вся історія людства є історією взаємодії людей.

Спілкування – це процес встановлення і розвитку контактів між людьми, який породжується потребами спільної діяльності і містить обмін інформацією, вироблення єдиної стратегії взаємодії, сприйняття та розуміння іншої людини.

На думку відомого філософа Григорія Сковороди, людина, спілкуючись, реалізує свої природні обдарування, які можна реалізувати тільки через освіту та самопізнання. Пізнати в собі справжню людину – в цьому щастя, а корінь нещастя – в неправильному розумінні своїх здібностей, самого себе [5].

Поняття «спілкування» вживається у психологічній літературі в різних значеннях:

- як обмін думками, почуттями, переживаннями (Л. С. Виготський, С. Л. Рубінштейн);
- як один з різновидів людської діяльності (Б. Г. Ананьєв, М. С. Коган, І. С. Кон, О. О. Леонтєв);
- як специфічна соціальна форма інформаційного зв'язку (О. Д. Урсун, Л. О. Резніков);
- як взаємодія, стосунки між суб'єктами, які мають діалогічний характер (Г. М. Андрєєва, В. С. Соковін, К. К.

Платонов, В. М'ясищев, С. Рубінштейн).

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Різні аспекти проблеми спілкування знайшли висвітлення у психолого-педагогічних і соціальних дослідженнях Б. Ананьєва, Г. Андрєєвої, А. Барташева, О. Бодальова, Г. Васяновича, Г. Дегтярьової, О. Дробницького, В. Кан-Каліка, О. Киричука, О. Леонтєва, Б. Ломова, В. Малахова, Б. Паригіна, В. Рибалко, І. Риданової, С. Рубінштейна, М. Скиби, В. Сухомлинського, В. Тесленка, Г. Чайки, Н. Хворостовської та ін. Питання формування готовності до особистісно орієнтованого спілкування розкриваються у працях К. Богатирьова, І. Зязюна, В. Лівенцової, Л. Савенкової. Проблеми культури спілкування досліджували І. Афанасьєв, В. Грехнев, А. Коваль, В. Малахов, Я. Радевич-Винницький, І. Сайтарлі та ін.

До вивчення явища та феномену спілкування звертаються та активно його розробляють сучасні українські вчені-психологи, які в своїх працях порушують окремі її аспекти: спілкування як комунікація (П. Гончарук, В. Рибалко, Ю. Трофімов та ін.); загальне поняття “спілкування”, його види (Т. Іщенко, В. Москаленко, О. Степанов, Т. Мельничук та ін.); основні характеристики спілкування (С. Гриценко, Л. Орбан-Лембрик, М. Корольчук, В. Крайнюк, С. Максименко, В. Семиченко, І. Трухін та ін.); культура спілкування (Ф. Арват, Г. Балл, М. Боришевський, Т. Гриценко, С. Кириленко, Є. Коваленко, І. Трухін, П. Щербань та ін.).

Мета статті полягає у теоретичному розгляді історії вивчення поняття спілкування як предмету наукового пізнання та аналізі дослідження питання спілкування в роботах провідних науковців-психологів.

Методи дослідження. В процесі роботи був використаний теоретичний аналіз і систематизація науково-теоретичних та методичних джерел.

Виклад основного матеріалу.

Питання спілкування в психології почало інтенсивно розроблятися в 20-30 роках ХХ століття. Вперше спроба висвітлити це питання була здійснена В.М.Бехтеревим у зв'язку з розроблюваною ним соціальною рефлексологією. На його думку спілкування слугує в якості певного механізму, що об'єднує людей в групи й умови соціалізації особистості. Він зазначав, що чим більш різноманітне і ширше спілкування людини з оточенням, тим більш успішним є розвиток особистості.

В. М. Бехтерев виділяв два специфічні види спілкування: наслідування і навіювання. Він писав: «...наслідування черпає свій головний матеріал із спілкування з собі подібними, між якими завдяки співпраці розвивається рід взаємної індукції і взаємонавіювання». Особливо важливу роль в дії однієї людини на іншого в процесі спілкування В. М. Бехтерев відводив несвідомому навіюванню ідей, відчуттів і відчуттів, без опори на логічні форми переконання і доказу. Він виділяє умови, при яких таке навіювання виявляється ефективним: єдність настрою, переживань людей, однорідність товариства, його спрямованість на спільну мету, наявність єдиної ідеї.

Окрім того, В.М. Бехтерев виділяв «безпосереднє» спілкування і спілкування що виступає посередником, так зване «опосередковане» спілкування. Так, опосередковане спілкування пов'язане з наявністю якого-небудь посередника в процесі спілкування — людей або, наприклад, листа, телеграми, телефону, дотикових посередників : азбука сліпих, доторки, поцілунки, ласки, побої, статеве спілкування, температурні і електричні подразники, нюхові стимули та ін. В якості засобів спілкування він відокремлює також речі, пам'ятники історії, тощо. Таке розширене розуміння спілкування і його засобів було викликано тим, що В. М.

Бехтерев розумів об'єднання людей, як зв'язок різних епох. Так на початку 20-х років, він писав: «Посередники можуть об'єднувати людей, що знаходяться не лише на величезній відстані один від одного, але можуть бути такими, що живуть в різні епохи. Папіруси, пам'ятники старовини, археологічні знахідки хіба не об'єднують нас з людьми, що жили в стародавні віки і навіть в доісторичні часи? Так само пам'ятники мистецтва... можуть бути посередниками взаємодії і спілкування між людьми, що належать різним народам і різним епохам» [2; 8].

В лабораторії В. М. Бехтерева вперше було проведено ряд експериментів по вивченню різних сторін проблеми спілкування. Саме тому В. М. Бехтерев справедливо, вважається засновником розробок проблем спілкування у вітчизняній та пострадянській соціальній психології. Так, наприклад, В. М. Бехтерев вказував, що способи спілкування членів групи залежать від конкретних характеристик колективу : його розміру, змісту спільної діяльності, ситуації, в якій здійснюється взаємодія [2].

Відомо, що на початку ХХ ст. В. М. Мясищев, під керівництвом В. М. Бехтерева і О. Ф. Лазурского брав участь в організації і проведенні перших експериментальних робіт по вивченню спілкування в умовах колективної діяльності.

Новий підйом наукового інтересу до питання спілкування намітився в 60-х рр. В цей час В. М. Мясищев кілька разів звертався до проблеми спілкування. Він розглядав формування особистості і її стосунків під впливом досвіду спілкування з найближчим і значущим соціальним оточенням. На відміну від інших авторів, які розглядають спілкування лише як мовну комунікацію, В. М. Мясищев розглядав спілкування цілісно, «як процес взаємодії конкретних осіб, головним чином тих, що відносяться один до одного і впливають один на одного». У зв'язку з цим він говорив про єдність взаємодії між людьми і взаємовідносин між ними, обумовлених накопичуваними в ході взаємодії враженнями і переживаннями. Ці питання і стали головними у вивченні В. М. Мясищевим проблеми спілкування. У багатьох своїх роботах він описував особливості відображення інших людей, ставлення до них і поведження з ними,

розкривав залежності, які існують між тим, як людина поводить себе по відношенню до інших людей, вступаючи в контакти з ними, і тим, який досвід спілкування у нього є. Велику увагу приділив В. Н. Мясищев процесу спілкування в психотерапії, зокрема при лікуванні неврозів [4; 7].

Значне місце в роботах В. Н. Мясищева відведено впливу ставлення до людини на прояви розуму, почуттів, волі, всіх інших властивостей особистості в які спілкуються з цією людиною. У працях вченого докладно обговорюється питання про фактори, які обумовлюють формування у людини тих чи інших відносин, наполегливо підкреслюється роль способів поведінки, в яких це відношення виражається, вражень і переживань, які людина накопичує в ході своєї взаємодії з оточуючими людьми. Характер цих вражень і переживань визначається як реальною поведінкою людей, так і вчинками по відношенню до них самої людини. Наприклад, В. Н. Мясищев зазначав: "Взаємовідносини відіграють суттєву роль у характері процесу взаємодії і в свою чергу представляє результат взаємодії. Ті переживання, які виникають у процесі взаємодії, зміцнюють, руйнують чи реорганізують відносини". При цьому автор вказував на те, що особистість, будучи об'єктом і результатом відносин, одночасно виступає в цьому спілкуванні і в якості суб'єкта певних відносин. Нехай навіть неусвідомлено, але від самої людини залежить характер поведінки по відношенню до нього оточуючих, а значить, і характер його переживань від спілкування з людьми і ті оцінки, які він цим людям дає.

Простежуючи факт впливу минулого досвіду людини на її поведінку в різних ситуаціях взаємодії, В. М. Мясищев звертається до важливої проблеми психології спілкування - проблеми виявлення відмінностей у змістовних і формальних характеристиках комунікативної діяльності людей, що залежать від віку людини. Крім того, вчений намагався зрозуміти, яким чином спілкування може впливати на ті чи інші характеристики психічних процесів, психічних станів і властивостей людини, істотно їх змінювати і перебудовувати. В якості основної ідеї В. М. Мясищева, яку він намагався підкріпити аналізом фактів, слід вказати ідею про фундаментальні потреби

людини, а саме таких як потреба в праці і потреба в спілкуванні, про особистісні властивості (характері, схильностях і здібностях), які активно проявляються і розвиваються саме в ситуаціях двосторонньої взаємодії людей, що незгладимо накладає відбиток на всі сторони особистості, що формується. У своєму прагненні досягнути механізми впливу спілкування на психіку В. М. Мясищев не обмежився виявленням його ролі в становленні характеру людини та її відносин. Він намагався розкрити залежності між спілкуванням і психічними процесами беруть участь в спілкуванні людей, досліджуючи ці залежності на прикладі хворих неврозами. Так, у своїй роботі він описав соціально-психологічні та диференційно-психологічні механізми впливу умов спілкування на активність, продуктивність і динаміку перцептивних, інтелектуальних, мнемічних, атенційних і емоційних процесів людини [4; 7].

У другій половині ХХ сторіччя проблема спілкування у вітчизняній психології починає виокремлюватися в самостійний науковий напрям. У 1967 р Б. Д. Паригін в книзі "Соціальна психологія як наука" виділив проблему спілкування в якості предмета вивчення соціальної психології. З того часу спілкування стало предметом інтенсивного наукового вивчення [8].

Особливого розгляду заслуговує підхід, розроблений О. О. Леонтьєвим. О. О. Леонтьєв, аналізуючи західні напрямки досліджень в області спілкування, вказував на їх головний недолік: розуміння комунікації скоріше як *повідомлення*, а не *спілкування*. На його думку, більш глибоке розуміння комунікації передбачає насамперед чітке усвідомлення того факту, що *комунікація (спілкування)* тобто не стільки процес зовнішнього взаємодії ізольованих особистостей, скільки спосіб внутрішньої організації та внутрішньої еволюції суспільства як цілого, процес, за допомогою якого тільки й може здійснюватися розвиток суспільства, при цьому розвиток передбачає постійне динамічне взаємодія суспільства і особистості. Далі автор, посилаючись на К. Маркса, розвиває свою думку: "Суспільство відтворює себе в людині і виробляє людину, щоб творити людський світ, породжувати "

опредмечену силу знання ", збагачувати соціально-історичний досвід і, спираючись на нього, робити черговий крок вперед - точно так само, як людина відтворює і виробляє суспільство у своїй продуктивній діяльності і у своєму спілкуванні". Дані міркування створили основу соціального підходу в дослідженні спілкування.

Інші погляди, що панували у вчених колах, трактували розвиток мови і форм спілкування на ранніх етапах антропогенезу як еволюцію здатності індивіда до спілкування і розвиток уміння окремих членів первісного людського колективу "перекинути місток" від однієї особистості до іншої. Тут в якості суб'єкта розвитку виступає не суспільство, а індивід як носій певних психологічних, фізіологічних і анатомічних характеристик; суспільство - тільки продукт взаємодії індивідів. Важливо відзначити, що при цьому "мова виникає лише з нагальної необхідності спілкування з іншими людьми. Свідомість з самого початку є суспільним продуктом". У зв'язку з цим О.О. Леонтьєв зазначав, що не викликає ніякого сумніву, що вивчати спілкування і процеси його формування можна, маючи уявлення про соціальну структуру та соціальної психології суспільства. Спілкування - не що інше, як взаємодія людей як членів суспільства, а мова - не стільки спілкування під час праці, скільки спілкування для праці. Спілкування - актуалізація відносин, форма спілкування є спосіб актуалізації відносин, що носить суспільний характер і історично розвивається.

Вчений вказував, що даний соціальний підхід до спілкування покладений в основу психологічної концепції, якої дотримується більшість сучасних авторів. Вагомий внесок О.О. Леонтьєва полягає у виділенні їм психологічної структури діяльності спілкування, в якій спілкування представлено як послідовність етапів (фаз), розкрито зміст різних видів діяльності спілкування [4; 6].

Значну увагу питанням та проблемі спілкування приділяв Б. Г. Ананьєв. Він розглядав спілкування одним з трьох основних видів людської діяльності, поруч з працею та пізнанням. Варто зазначити, що сама тріада провідних видів діяльності була відокремлена в радянській психології ще в 1930-х роках Л.С.Виготським, проте, в ній

зазначалося не спілкування, а конкретна його форма - гра. Б.Г. Ананьєв значно розширив уявлення про цей «третій» вид діяльності, визначивши його як людське спілкування. Він розглядав спілкування як специфічний вид діяльності і головною його характеристикою вважав те, що через нього людина будує свої стосунки з іншими людьми. Він писав, що спілкування визначає характер соціальної детермінації індивідуального розвитку особистості і бере участь у формуванні усією психічною організацією людини. При цьому він вказував на те, що спілкування як діяльність громадського індивіда не завжди береться до уваги. Окрім того, Б. Г. Ананьєв одним з перших вказав на багаторівневу, ієрархічну і багатовимірну організацію спілкування як явища, виділивши в процесі спілкування макро-, мезо- і мікро-рівні, а саме: суспільство, в якому люди, що спілкуються, живуть; різні типи колективів, членами яких вони виступають; те найближче оточення, з яким найчастіше вступають в контакт.

Б. Г. Ананьєв розглядав з кількісного і якісного боку питання про оптимум спілкування, необхідного для нормального розвитку людини як особистості, а також наслідку дефіциту в спілкуванні для цього розвитку. Не можна не згадати і роботу Б. Г. Ананьєва про педагогічну оцінку як одного з комунікативних способів впливу на учнів.

У своїх працях Б. Г. Ананьєв чітко і виразно показав значення розробки "вшир" і "вглиб" категорії спілкування для загальної, вікової, педагогічної психології та психології індивідуальних відмінностей. Як писав О. О. Бодальов, Б.Г. Ананьєвим була здійснена перспективна спроба при розгляді спілкування як одного з головних видів діяльності людини трактувати спілкування як своєрідний сплав суспільного і індивідуального в соціальному бутті людей. Б. Г. Ананьєв виділив і простежив основні напрямки впливу спілкування на формування психічного світу людини. Їм було поставлено проблема висвітлення залежностей, що зв'язують окремі зовнішні і внутрішні характеристики взаємодії людей з змістовними і динамічними проявами психічних процесів, станів і властивостей, що беруть участь у спілкуванні людей. При аналізі зв'язків спілкування і особистості автор показав необхідність досліджень характеру сполучення діяльності

спілкування з іншими основними діяльностями людини, щоб формування його особистості йшло з максимальним наближенням до суспільного ідеалу [1; 4].

Б.Г. Ананьєв, який досліджував психологічні закономірності спілкування, виділяє внутрішню сторону пізнання між співрозмовниками. Він стверджував, що на кожному рівні і при будь-якій складності в поведінці особистості існує взаємозв'язок між інформацією про людей і міжособистісними відносинами; комунікацією й саморегуляцією вчинків людей в процесі розмови; перетворення внутрішнього світу самої особистості [1].

Для вітчизняної психологічної науки особливе значення має сформульоване Б. Г. Ананьєва новий напрямок у проблемі спілкування як *пізнання* учасниками спілкування один одного. Далі цей напрям було розроблено О. О. Бодальовим і його учнями, як і інші питання проблеми спілкування. Так, О. О. Бодальов вказував, що в залежності від досвіду пізнання людини, від ступеня його систематизації і близькості до дійсності змісту оціночних еталонів, на які він спирається у своєму спілкуванні з іншою особистістю, неабиякою мірою залежать повнота і точність розшифровки їм внутрішнього світу цієї особистості, а також вибір способів поводження з цією особистістю під час контактів з нею. Спілкування (міжособистісне спілкування), по О.О. Бодальову, - це завжди взаємодія людей, при якому вони пізнають один одного, вступають у ті чи інші взаємини і при якому між ними встановлюється певні взаєностосунки (поведінка, що обирається учасниками спілкування). Отже, спілкування - цілісний процес, монооб'єкт, елемент соціальної системи.

У своїх працях О. О. Бодальов сформулював поняття *комунікативного ядра особистості* як результату стійких сформувалися у людини відносин до інших людей і до самого себе. Дане комунікативне ядро утворюється в структурі особистості і впливає на характер людини, на його відносини в плані емоційного відгуку на інших людей (любов, ненависть, симпатія, неприязнь і ін.) І на його вчинки та поведінку при контактах з іншими людьми (виявляється в соціальній частини картини світу) [3; 4].

Трохи згодом, в 70-х рр. ХХ ст. Б. Ф. Ломовим було виділені наступні основні проблеми психології спілкування :

- 1) психологічні функції спілкування;
- 2) формування і функціонування механізмів і засобів спілкування в їх залежності від функцій спілкування, від особливостей особи і від інших психологічних чинників;
- 3) взаємовідношення спілкування з іншими аспектами психічного життя людини і з особливостями особистості [6].

З 70-х рр. ХХ ст. виник і нині придбаває громадську значущість цілий ряд практичних галузей, що потребують теоретичної розробки психології спілкування, і передусім — спілкування мовного (наприклад, оптимізація діяльності засобів масової інформації і пропаганди: радіо, телебачення і тощо). На сьогодні варто відмітити бурхливий розвиток в області реклами, що також зобов'язане не лише теоретичним, але і практичним розробкам психології спілкування (механізми і способи впливу на споживача). Спостерігається тенденція до вдосконалення і послідовного наукового обґрунтування процесів соціального управління, у зв'язку з чим актуальність придбаває такий практичний напрям психології спілкування, як організація і проведення публічного виступу, мистецтво проведення переговорів (у тому числі і ділових переговорів). Цілий ряд прикладних завдань виникає у зв'язку з необхідністю практичного обліку взаємовідносин спілкування і особливостей особи і активного управління цими взаємовідносинами з боку суспільства. Ця практика спілкування застосовується в судовій, військовій і космічній психології. Проблематика спілкування в медицині, зокрема в психіатрії, також знаходить своє специфічне практичне застосування [10].

Висновки та перспективи подальших досліджень.

Отже, на сьогоднішній день категорія "спілкування" є однією з центральних у психологічній науці поряд з категоріями "мислення", "діяльність", "особистість", "відносини". Вивчення проблеми спілкування як на пострадянському просторі так і в зарубіжних країнах за останні 25-30 років стало одним з провідних напрямків досліджень, що пояснюється потребою сучасності отримати достатньо повну

Питання психології

картину психічного життя людини в контексті дії соціальних факторів (спілкування, зокрема), які це життя визначають, а також навчитися дані фактори ефективно використовувати [9].

Без спілкування, як особливого різновиду діяльності, неможливий розвиток людини як особистості, як суб'єкта діяльності, як індивідуальності. Воно

задовольняє потребу людини в контакті з іншими людьми. Зміст і форми спілкування впливають на розвиток тих чи інших якостей індивіда, саме тому перспективу подальших досліджень вбачаємо в розробці та апробації тренінгу спілкування для учнів підліткового віку, з метою набуття ними необхідних умінь і навичок ефективної міжособистісної взаємодії.

Список використаних джерел

1. Ананьев Б.Г. О проблемах современного человека / Б.Г. Ананьев. – М.: Наука, 1977. – 380 с.
2. Бехтерев В.М. Коллективная рефлексология / В.М. Бехтерев. - Пг. : Колос, 1921. - 432 с.
3. Бодалев А. А., Ковалев А. Г. Теоретические и прикладные проблемы психологии общения в трудах В. Н. Мясищева // Психологические исследования общения / под ред. Б. Ф. Ломова., А. В. Беляевой, В. Н. Носуленко. М. : Наука, 1985. С. 28.
4. Ильин Е.П. Психология общения и межличностных отношений. – СПб.: Питер, 2009. – 2009. – 576 с.: ил. – (Серия «Мастера психологии»).
5. Кайдалова Л.Г., Пляка Л.В. Психологія спілкування: Навчальний посібник. — Х. : НФаУ, 2011. — 132 с.
6. Леонтьев А.А. Психология общения : учебное пособие / А.А. Леонтьев. – 3-е издание. – Москва: Смысл : Академия, 2005. – 368 с.
7. Мясищев В. Н. Психология отношений / В.Н.Мясищев – Москва: Мысль, 1965. – 153 с.
8. Психология общения: учебник и практикум для академического бакалавриата / Н. А. Корягина, Н. В. Антонова, С. В. Овсянникова. — М. : Издательство Юрайт, 2015. — 440 с. — Серия : Бакалавр. Академический курс.
9. Петровский А.В., Ярошевский М.Г. История и теория психологии (в двух томах). Ростов-на-Дону: Феникс, 1996. – 416 с.
10. Социальная психология: учебное пособие / Отв. ред. А. Л. Журавлев. М. : ПЕР СЕ, 2002. С. 123-125.

Referenses

1. Ananiev, V.N. (1977). O problemakh sovremennoho cheloveka [The problems of modern human]. Moskva: Nauka. – 380 s. (in Russia).
2. Bekhterev, V.M. (1921). Kollektivnaia refleksologiya [Collective reflekcology] – 432 s. (in Russia).
3. Bodalev, A. A., Kovalev, A. H. (1985) Teoretycheskiye y prykladnie problemi psykholohyy obshcheniya v trudakh V. N. Miasyshcheva [Theoretical and applied problems of psychology of communication are in works of V.N. Miasyshchev]. Psykholohycheskiye yssledovaniya obshcheniya. M. : Nauka, 28. (in Russia).
4. Ylyn, E.P. (2009) Psykholohiya obshcheniya y mezhlychnostnikh otnosheni. [Psychology of communication and relations]– SPb.: Pyter. (in Russia).
5. Kaidalova, L.H., Pliaka, L.V. (2011). Psykholohiia spilkuvaniya. [Psychology of communication]— H. : NFAU (in Ukrainian).
6. Leontev, A.A. (2005). Psykholohiya obshcheniya [Psychology of communication] M.: Smisl. (in Russia).
7. Miasyshchev, V. N. (1965). Psykholohiya otnoshenij [Psychology of relationships] Moskva: Misl, 1965. – 153 s. (in Russia).
8. Koriahyna, N. A., Antonova, N. V., Ovsianynkova, S. V. (2015) Psykholohiya obshcheniya [Psychology of communication]. M.: Yurait. (in Russia).
9. Petrovskiy A.V., Yaroshevskiy, M.H. (1996). Ystoryia y teoryia psykholohyy (v dvukh tomakh). [History and theory of psychology (in two volumes)]. Rostov-na-Donu: Fenyks. (in Russia).
10. Zhuravlov, A.L. (2002) Sotsialna psykholohiia [Social psychology]:.M.: PER SE, S. 123-125. (in Russia).

Резюме

Костю С. кандидат психологических наук, доцент, доцент

кафедры психологии Мукачевский государственный университет

Марцениук М. кандидат психологических наук, старший преподаватель

кафедры психологии Мукачевский государственный университет

К ВОПРОСУ ОБ ИСТОРИИ ИЗУЧЕНИЯ ПОНЯТИЯ ОБЩЕНИЕ

В статье представлен теоретическое рассмотрение истории изучения понятия общение как предмета научного познания та проанализировано исследование вопроса общения в трудах ведущих ученых-психологов. Освещено значение общения в жизни человека и показана его роль в процессе развития личности. Отмечено, что актуальность и социальная потребность обусловили отделение во второй половине XX века проблемы общения в отечественной психологии в самостоятельное научное направление. С того времени общение становится предметом интенсивного научного изучения.

Ключевые слова: понятие общения; потребности человека; деятельность; взаимодействие; коммуникация; личность.

Summary

Kostiu S. PhD in Psychological sciences, Assoc. Prof.

at the Department of Psychology, Mukachevo State University

Martseniuk M. candidate of psychological science, senior

lecturer, Department of psychology Mukachevo state unive

HISTORY OF COMMUNICATION CONCEPT STUDY

Introduction. *During life, each of us constantly contacts and communicates with different people, society. The whole history of mankind is the history of establishing and developing contacts, interaction of people that are generated by the needs of common activity. The need for a person to communicate is determined by the need to interact in the learning process, common activities, solving any everyday issues.*

Purpose *deals with theoretical consideration of the history of communication concept study as a subject of scientific knowledge and analysis of the communication study in the works of leading scientists-psychologists.*

Methods. *In the process of work theoretical analysis and systematization of scientific-theoretical and methodical sources were used.*

Results. *The issue of communication in psychology began to be intensively developed in the 20-30's of the twentieth century. For the first time, this attempt was made by V.M. Bekhterev in connection with his developed social reflexology. In his view, communication serves as a mechanism that brings people together into groups and conditions for socialization of the individual. Subsequently, his ideas were captured by young scientists who continued to study and develop the problem of communication, among them are A.F. Lazursky, V.M. Myasishchev, O.O. Leont'ev, and B.F. Lomov, O.O. Bodalev, B.G. Ananiev, that with their scientific achievements contributed to the emergence of an independent branch of psychological science - psychology of communication. Nowadays the category of "communication" is one of the central in psychological science, along with the categories of "thinking", "activity", "personality", "relationships".*

Originality. *Studying the problem of communication both in the post-Soviet space and in foreign countries has become one of the leading areas of research over the last 25-30 years. It's explained by the need of modern society to get a complete image of human mental life in the context of social factors action (communication, in particular), that determine this life and also learn how to use these factors effectively.*

Conclusion. *Without communication, as a special kind of activity, it is impossible to develop human as a personality, as a subject of activity, as an individual. It satisfies person's need in contact with other people. The content and forms of communication influence the development of certain qualities of an individual, that is why we see the prospect of further research in the development and testing the communication training for adolescents, in order to acquire the necessary skills and skills for effective interpersonal interaction.*

Key words concept of communication; human needs; activity; interaction; communication; personality.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>